

коней”, 2) „гуцульський чоловічий танок”, пол. arkan – те саме, що й українське в першому значенні.

Таким чином, основними критеріями при відборі до міжмовних омонімів стали: 1) подібність форми (звучання і написання) та відмінність значень; 2) семантична нееквівалентність із певними розходженнями у формі, що пов'язані із закономірними фонетико-орфоепічними та морфемно-словотвірними відповідниками; 3) часткова співвіднесеність значень та повна відповідність звукового оформлення.

МОВНА КАРТИНА СВІТУ В КОНТЕКСТІ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Тетяна Данків,

У курс, факультет романо-германської філології.

*Науковий керівник – Я.А. Баран,
доктор філологічних наук, професор.*

Кожен народ, накопичуючи свій життєвий та історичний досвід, дивиться на світ під власним кутом зору, тобто під кутом зору свого світогляду. Національний світогляд допомагає формувати концептуальну картину світу як суб'єктивний образ об'єктивної дійсності, яка містить у собі основні ознаки етносу: його національні цінності, ідеали, стереотипи, специфічні риси національної психіки, культури, мови.

“Люди живуть не тільки в реальному світі суспільної дійсності, але й знаходяться під впливом тієї конкретної мови, яка є засобом спілкування для цього суспільства” [1, с.57]. Мова відіграє активну роль у процесі пізнання, вона відтворює мисленеву картину дійсності, вносить у цей процес свої своєрідні корективи. У свідомості людей з'являється поряд з логічною картиною світу інша – лінгвістична (мовна) картина світу, що завжди відповідає першій. Вона варіює від мови до мови і показує національну своєрідність кожної з них.

Складовим компонентом мовного уявлення про світ виступають фразеологізми, специфічність яких для кожної мови не підлягає жодним сумнівам. Саме у фразеології специфіка проявляється дуже чітко, в ній знаходять своє відображення національні особливості побуту і звичаїв народу, факти його історії, географії, економіки.

Національно культурні елементи семантики можуть виявлятися на трьох різних рівнях плану змісту: 1) в сукупному значенні фразеологізму; 2) в значенні окремих компонентів фразеологізму; 3) в прямому значенні словесного комплексу. Але національно-культурна своєрідність не завжди проглядає достатньо яскраво, тому до далеких на перший погляд від

національної специфіки фразеологізмів необхідно ставитися з потрібною увагою, бо специфіка може бути пов'язана з усією сукупністю цінностей духовної культури суспільства. Отже, коло ФО з національними компонентами значення повинно бути розширене. Так, національна своєрідність може проявитись у типових асоціаціях, пов'язаних з тим чи іншим образом. Наприклад, заєць для українців асоціюється з боягузом: “заяча душа”, “заяче серце”. В уяві німецького народу заєць наділяється мудрістю й проворністю, тому вираз *ein alter Hase* вживається в тому випадку, коли хочуть підкреслити повагу до професійних якостей людини.

Чисельними є випадки, коли спільна образна основа в німецькій та українській ФО отримує різну національно культурну конотацію. Наприклад, у багатьох народів є фразеологізми, що відбивають звичаї, пов'язані з відмовою при сватанні. В такому випадку німці говорять *einen Korb bekommen*, а українці – отримати гарбуза. Німецький фразеологізм походить від давньої традиції опускати з вікна хлопцеві, якому хочуть відмовити, кошик з поганим дном, щоб він провалився, коли його витягуватимуть вгору. При порівнянні цих паралелей чітко проявляється специфіка національного почуття гумору німців та українців. Якщо українські жарти справді веселі та добродушні, то гумор німців бувачинколю грубуватим і навіть жорстоким.

Ядром фразеології з культурним компонентом значення безперечно залишаються реалії, безеквівалентна лексика, яка зберігає у своїй семантиці позамовні явища, що не мали місця в іншій культурі. Так, фразеологізм *für den König von Preußen arbeiten* – “працювати задарма” походить від часів пруського короля Фрідріха Вільгельма I, що відзначався винятковою скупістю. Вираз є безеквівалентним, бо стосується національної історії німців.

Отже, фразеологічний фонд будь-якої мови є невичерпним джерелом для етнопсихолінгвістичних досліджень. Без осягнення семантики фразеологічних одиниць неможливо створити повне уявлення про концептуальну картину світу народу, і, навпаки, вміння правильно оцінювати закодовані у ФО норми моралі, поведінки, особливості психології і культури – шлях до пізнання ментальності народу через його мову.

1. Атаян Е.Р. Язык и вне языковая действительность. – Ереван, 1987.

2. Гаврись В.И. Крылатые выражения и их роль в обогащении фразеологического состава современного немецкого языка. – Киев, 1971.